

Határozatok Tára

YVES BOT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2015. április 23.¹

C-366/13. sz. ügy

**Profit Investment SIM SpA, felszámolás alatt,
kontra
Stefano Ossi,
Andrea Mirone,
Commerzbank AG**

(a Corte suprema di cassazione [Olaszország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség — 44/2001/EK rendelet — 23. cikk — Megállapodás a joghatóságról — Hitelkockázathoz kapcsolt értékpapírok kibocsátásáról szóló tájékoztató füzetbe illesztett kikötés — Az ezen értékpapírokat megszerző harmadik személlyel szembeni hivatkozhatóság”

1. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet² 5. cikke 1. pontja a) alpontjának, 6. cikke 1. pontjának és 23. cikke (1) bekezdése a) pontjának értelmezésére vonatkozik.

2. Ezt a kérelmet a felszámolás alatt álló Profit Investment SIM SpA³ által a Commerzbank AG,⁴ a felszámolás alatt álló Profit Holding SpA,⁵ az E3 SA,⁶ a Redi & Partners Ltd,⁷ valamint S. Ossi, E. Magli, F. Redi, A. Mirone és E. Fiore ellen azt követően indított perben terjesztették elő, hogy a Commerzbank a Profit és a Profit Holding által a Redi közvetítésével jegyzett pénzügyi eszközöket bocsátott ki.

3. A Bíróságnak már volt alkalma a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja értelmében vett „szerződés vagy szerződéses igény” kifejezésnek, a keresetek összefüggésének – amely e rendelet 6. cikke 1. pontjának alkalmazásával lehetővé teszi a külföldön lakóhellyel rendelkező pertárs perbevonását az alperes lakóhelye szerint joghatósággal rendelkező bíróság előtt –, valamint a hivatkozott rendelet 23. cikke szerinti joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötések érvényességére és harmadik személyekkel szembeni hivatkozhatóságára vonatkozó feltételeknek az értelmezésére. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem alkalmat ad a Bíróságnak, hogy megerősítse értelmezésének főbb irányvonalait, lehetővé téve számára, hogy kiegészítő pontosításokat tegyen.

1 — Eredeti nyelv: francia.

2 — HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o., helyesbítés: HL L 242., 2006.9.5., 6. o..

3 — A továbbiakban: Profit.

4 — A továbbiakban: Commerzbank.

5 — A továbbiakban: Profit Holding.

6 — A továbbiakban: E3.

7 — A továbbiakban: Redi.

4. A jelen indítványban előrebocsátom, hogy egy joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötésnek az olyan értékpapírok kibocsátásáról szóló tájékoztató füzetbe illesztése esetén, mint amilyenek az alapügyben szóban forgó hitelkockázathoz kapcsolt értékpapírok, csak akkor teljesül a 44/2001 rendelet 23. cikke (1) bekezdésének a) pontja szerinti írásbeli forma követelmény, ha a felek által aláírt szerződés megemlíti e kikötés elfogadását vagy az ezen tájékoztató füzetre történő kifejezett utalást tartalmaz, és egy ilyen kikötésre csak akkor lehet azzal a harmadik személlyel szemben hivatkozni, aki egy pénzügyi közvetítőtől szerezte meg ezeket az értékpapírokat, ha bizonyítást nyer, hogy ez a harmadik személy a 23. cikkben meghatározott feltételek mellett tényleges hozzájárulását adta ehhez a kikötéshez. Mindazonáltal azzal érvelek, hogy e kikötés érvényessége és hatékonysága elismerhető, ha a tájékoztató füzetbe történő beillesztését a 44/2001 rendelet 23. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében a nemzetközi kereskedelemben szokásos gyakorlatban elfogadott olyan formának lehet tekinteni, amely lehetővé teszi azon személy hozzájárulásának vélelmezését, akivel szemben arra hivatkoznak.

5. Emellett ismertetni fogom azokat az okokat, amelyek miatt a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja értelmében vett „szerződés vagy szerződéses igény” hatálya alá tartozónak kell tekinteni a szerződés semmisségének megállapítása és a semmis aktus alapján kifizetett összegek visszatérítése iránti keresetet.

6. Végül utalni fogok arra, hogy ahhoz, hogy meg lehessen állapítani, hogy két, több alperessel szemben benyújtott kérelem között a 44/2001 rendelet 6. cikkének 1. pontja értelmében vett kapcsolat áll fenn, nem elegendő, hogy az egyik kérelem megalapozottságának esetleges elismerése potenciálisan hatással lehet azon jog terjedelmére, amelynek védelme érdekében a másik kérelmet előterjesztették.

I – A jogi háttér

7. A 44/2001 rendelet 2. cikkének (1) bekezdése, amely a II. fejezet „Általános rendelkezések” című 1. szakasza alá tartozik, úgy rendelkezik, hogy: „[e] rendelet rendelkezéseire is figyelemmel valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam bíróságai előtt perelhető”.

8. E rendeletnek az ugyanezen II. fejezet „Különös joghatóság” című 2. szakaszában található 5. cikke ekként rendelkezik:

„Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető:

1. a) ha az eljárás tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény, akkor a vitatott kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt;

[...]”

9. A 44/2001 rendelet 6. cikkének 1. pontja, amely szintén a rendelet ugyanezen II. fejezetében szerepel, előírja, hogy:

„Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy perelhető továbbá:

1. amennyiben több személy együttes perlése esetén az adott személy az alperesek egyike, bármely alperes lakóhelyének bírósága előtt, feltéve, hogy a keresetek között olyan szoros kapcsolat áll fenn, hogy az elkülönített eljárásokban hozott, egymásnak ellentmondó határozatok elkerülése érdekében célszerű azokat együttesen tárgyalni és róluk együtt határozni”.

10. A 44/2001 rendelet II. fejezete „Megállapodás joghatóságról” című 7. szakaszában található 23. cikkének (1) és (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ha a felek, akik közül egy vagy több valamely tagállamban lakóhellyel rendelkezik, egy bizonyos jogviszonnyal kapcsolatban felmerült vagy a jövőben felmerülő jogviták eldöntésére valamely tagállam bíróságának vagy bíróságainak joghatóságát kötik ki, a megállapodás szerinti bíróság vagy bíróságok rendelkeznek joghatósággal. Az ilyen joghatóság a felek eltérő megállapodásának hiányában kizárólagos. Az ilyen joghatóságot kikötő megállapodást meg lehet kötni

- a) írásban vagy szóban, amelyet írásban megerősítettek; vagy
- b) a felek között korábban kialakított gyakorlatnak megfelelő formában; vagy
- c) nemzetközi kereskedelemben annak a szokásos gyakorlatnak megfelelő formában, amelyet a feleknek ismerniük kell, vagy ismerniük kellett volna, és amelyet az ilyen kereskedelemben az érintett ügylet szerződésével azonos típusú szerződések szerződő felei széles körben ismernek, és rendszeresen betartanak.

(2) A megállapodás tartós rögzítését biztosító, elektronikus módon történő bármely közlés az »írásos« formával egyenértékű.”

II – Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

11. 2004 májusában a németországi székhelyű Dresdner Bank AG (jelenleg Commerzbank) „credit linked notes-nak” nevezett, a hitelkockázathoz kapcsolt értékpapírok piacra bocsátására irányuló programot indított.⁸ A program általános szabályait, valamint a kibocsátás feltételeit a 2004. május 5-i, „Tájékoztató füzetnek” („Information memorandum”) nevezett alaptájékoztató⁹ határozta meg, amit a Commerzbank szerint az Irish Stock Exchange (dublini értékpapírtőzsde [Írország]) jóváhagyott.

12. Ez a dokumentum az „Értékpapírok általános szerződési feltételei” („Terms and conditions of the Notes”) 16. pontjának „Jog és joghatóság” című b) pontjában tartalmazott egy kikötést, amely szerint az angol bíróságok kizárólagos joghatósággal rendelkeznek az értékpapírokból származó vagy azokhoz kapcsolódó valamennyi jogvita eldöntésére.

13. E kibocsátási program keretében a Commerzbank 2004. október 22-én 2 300 000 euró összértékben hozott forgalomba a luxemburgi székhellyel rendelkező E3 referencia-jogalanyhoz köthető CLN-eket a „kiegészítő tájékoztatóban” („pricing supplement”) meghatározott feltételek mellett.

14. A Financial Services Authority (a pénzügyi piacok felügyeletét ellátó brit hatóság) által pénzügyi közvetítő tevékenység folytatására feljogosított, az Egyesült Királyságban székhellyel rendelkező Redi közvetítésével ezen értékpapírokat 2004. október 27-én 1 100 000 euró összegben az olaszországi székhelyű Profit, 1 200 000 euró összegben pedig a Profit anyavállalata, a szintén olaszországi székhelyű Profit Holding szerezte meg.

8 — A továbbiakban: CLN. A pénzügyi gyakorlatban kialakított CLN-ek olyan származtatott pénzügyi eszközök, amelyek lehetővé teszik a „védelmet eladónak” nevezett kibocsátó számára, hogy a „védelmet vevőnek” nevezett befektető számára átruhazza a hitelkockázatot olyan díjazásért cserében, amely potenciálisan magasabb, mint a kockázat nélküli mérték. A tőke lejáratkori visszafizetése attól függ, hogy a „referenciaegységnek” nevezett mögöttes jogalanyhoz ne kapcsolódjon semmilyen hitelkockázat. Az értékpapírok garantált és nem garantált tőkére is kibocsáthatók. Utóbbi esetben, ha a referenciaegységet érintő hitelkockázati esemény következik be, a jegyző akár a visszavásárlási ár kifizetésével („készpénzes elszámolás”), akár a csődbe jutott intézmény kötvényeivel („fizikai elszámolás”) kielégíthető. Lásd ezen eszközökkel kapcsolatban: Henderson, S. K., „Credit Derivatives”, *Credit Derivatives – Law, Regulation and Accounting Issues*, Sweet & Maxwell, 1999, 1. o., különösen 4. o., 1.005. pont; Bonneau, T. és Drummond, F., *Droit des marchés financiers*, 3. kiadás, Economica, Párizs, 2010, 145. pont, 218. o., valamint Gauvin, A., *Droit des dérivés de crédit*, Revue banque, Párizs, 2003, 103. és következő oldalak.

9 — A továbbiakban: tájékoztató.

15. Mivel az E3 2006 tavaszán nem teljesítette kötelezettségeit, a Commerzbank erről tájékoztatást adott, és 2006. július 5-én a lejárt CLN-ek helyébe a fizetéseképtelenné váló E3-tól származó, megfelelő számú értékpapírt adott át a Profit részére.

16. Miután felszámolás alá került, a Profit a Tribunale di Milanohoz (milánói bíróság, Olaszország) fordult a Commerzbankkal, a Profit Holdinggal, a Redivel, az E3-mal, valamint S. Ossival és E. Maglival, akik sorrendben a Profit igazgatótanácsának tagja és vezérigazgatója, valamint E. Fioréval, az E3 tagjával szemben, akik mindhárman Olaszországban rendelkeznek lakóhellyel.

17. A Profit két kérelmet terjesztett elő. Az első a szerződés kiegyensúlyozatlansága, illetve az ügylet érdemi tartalmának hiánya vagy hibája miatt a CLN-ek általa történő jegyzéséhez vezető megállapodások semmisségének megállapítását, valamint a kifizetett összegek visszatérítését célozza. A második az olasz polgári törvénykönyv 2497. cikke¹⁰ alapján a Profit Holding, a Redi, valamint S. Ossi, E. Magli és E. Fiore felelősségének megállapítására, valamint az elszenvedett kár megtérítésére irányul.

18. A Commerzbank F. Redi, a Redi tagja és az Egyesült Királyságban lakóhellyel rendelkező A. Mirone – aki közreműködött a Redi javára végrehajtott ügylet kidolgozásában és megvalósításában – ügyében fellebbezett annak érdekében, hogy kötelezzék őket az elszenvedett kár megtérítésére, amennyiben a Profit elsődleges kereseti kérelmének helyt adtak.

19. Mivel a Commerzbank, valamint S. Ossi és A. Mirone vitatták az olasz bíróság joghatóságát, a Profit azt kérte, hogy a Corte suprema di cassazione (semmtőszék, Olaszország) előzetesen a joghatóság kérdésében döntsön.

20. Mivel kétségek merültek fel a 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. pontját, 6. cikkének 1. pontját és 23. cikke (1) bekezdésének a) pontját illetően, a Corte suprema di cassazione úgy döntött, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Fennáll-e két ügy között a 44/2001 rendelet 6. cikkének 1. pontja szerinti kapcsolat abban az esetben, ha a két keresettel érvényesíteni kívánt követelés tárgya és azon jogcímek, amelyek alapján a követeléseket bíróság elé terjesztették, anélkül térnek el egymástól, hogy e követelések között alárendeltségi vagy logikai-jogi összeférhetetlenség lenne, az egyik kérelem megalapozottságának esetleges elismerése azonban potenciálisan ténylegesen hatással lehet azon jog terjedelmére, amelynek védelme érdekében a másik kérelmet előterjesztették?
- 2) A joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötés írásbeli formájának a 44/2001 rendelet 23. cikke (1) bekezdésének a) pontja által előírt követelménye teljesül-e abban az esetben, ha e kikötést beillesztik a kötvény kibocsátója által egyoldalúan összeállított [tájékoztatóba], ami azzal a hatással jár, hogy a kötvényt megvásárló bármely további vevővel szemben a kötvény érvényességével kapcsolatban felmerülő jogvitákra a joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötést kell alkalmazni; vagy egyébként úgy tekinthető, hogy e kikötésnek a határon átnyúló értékesítésre szánt kötvény szabályait meghatározó dokumentumba történő beillesztése megfelel ugyanezen rendelet 23. cikke (1) bekezdésének c) pontja szerinti, a nemzetközi kereskedelemben szokásos gyakorlatnak megfelelő formának?
- 3) A hivatkozott rendelet 5. cikkének 1. pontjában foglalt »szerződés vagy szerződéses igény« kifejezést úgy kell-e érteni, hogy az a szerződésből eredő jogi kötelekkel szorosan összefüggő jogvitákon túl kizárólag azokra terjed ki, amelyek e kötelek peres úton történő érvényesítésére irányulnak, vagy azokra a jogvitákra is kiterjed, amelyekben a felperes a szerződésre való hivatkozás nélkül vitatja a jogilag érvényes szerződéses kötelelem fennállását, és a véleménye szerint bármilyen jogi erőt nélkülöző jogcímen megfizetett összeg visszatérítését kéri?»

10 — Ez a cikk a megfelelő társasági és vállalkozói vezetés elveinek megsértése esetén az anyavállalat felelősségére vonatkozik.

III – Értékelésem

A – Előzetes megjegyzések

1. A 44/2001 rendelet rendelkezései értelmezésének módja

21. Előzetesen emlékeztetni kell három, a 44/2001 rendelet rendelkezéseinek értelmezését meghatározó szabályra.

22. Először, amennyiben a 44/2001 rendelet a tagállamok közötti kapcsolatokban az új tagállamoknak ezen egyezményhez való csatlakozásáról szóló egyezményekkel módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról szóló 1968. szeptember 27-i egyezmény^{11 12} helyébe lép, a Bíróság által a szóban forgó egyezmény rendelkezéseire vonatkozóan adott értelmezés a 44/2001 rendelet rendelkezéseire is érvényes, amennyiben ezen jogszabályok rendelkezései egyenértékűnek tekinthetők.¹³ Ez igaz e rendelet 5. cikke 1. pontjának és 23. cikke (1) bekezdésének, valamint a Brüsszeli Egyezmény 5. cikke 1. pontjának és 17. cikke első bekezdésének esetére.¹⁴ Ami a 44/2001 rendelet 6. cikkének 1. pontját illeti, bár annak nincs egyenértékű megfelelője a Brüsszeli Egyezményben, az annak az elvnek a kimondására korlátozódik, amelyet a Bíróság állapított meg ezen egyezmény 6. cikkének 1. pontja alapján,¹⁵ ennél fogva a Bíróság által korábban adott valamennyi értelmezés releváns marad.

23. Másodsor, többek között a 44/2001 rendelet egységes alkalmazása biztosításának szükségességére vonatkozó okokra tekintettel a Bíróság úgy ítélte meg, hogy e rendelet rendelkezéseit önálló módon kell értelmezni, annak rendszerére és célkitűzéseire figyelemmel.¹⁶

24. Harmadsor, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a 44/2001 rendelet II. fejezete 2. szakaszában foglalt különös joghatósági szabályokat megszorítóan kell értelmezni, mivel azok nem teszik lehetővé az említett rendeletben kifejezetten előírt eseteken túlterjeszkedő értelmezést.¹⁷ Úgy vélte továbbá, hogy azokat a feltételeket, amelyektől a joghatósági kikötések érvényessége függ, megszorítóan kell értelmezni, amennyiben ezek a kikötések eltérnek a joghatóságot megállapító általános szabályoktól.¹⁸

25. Ezen értelmezési szabályok alkalmazásával fogom megválaszolni a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdéseket.

2. A kérdések vizsgálatának sorrendje

26. A kérdést előterjesztő bíróságnak nincsenek kétségei azzal kapcsolatban, hogy a Profit Holding, a Redi, valamint S. Ossi, E. Magli és E. Fiore felelőségének megállapítása iránti keresettel kapcsolatban az olasz bíróságnak van joghatósága, mivel ezen per alperesei közül többen Olaszországban rendelkeznek lakóhellyel. Ezzel szemben kétségesebbnek tűnik számára, hogy a CLN-ek jegyzéséhez

11 — HL 1972. L 299., 32. o.

12 — A továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény.

13 — Lásd: Refcomp-ítélet (C-543/10, EU:C:2013:62, 18. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat) és Brogsitter-ítélet (C-548/12, EU:C:2014:148, 19. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

14 — Lásd: a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontjához Brogsitter-ítélet (C-548/12, EU:C:2014:148, 19. pont), és e rendelet 23. cikkének (1) bekezdéséhez Refcomp-ítélet (C-543/10, EU:C:2013:62, 19. pont).

15 — Lásd: Kalfelis-ítélet (189/87, EU:C:1988:459).

16 — Lásd: A-ítélet (C-112/13, EU:C:2014:2195, 50. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

17 — Lásd: Kainz-ítélet (C-45/13, EU:C:2014:7, 21. és 22. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Lásd még: OTP Bank ítélet (C-519/12, EU:C:2013:674, 23. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

18 — Lásd ebben az értelemben: Berghoefer-ítélet (221/84, EU:C:1985:337, 13. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

vezető aktusok semmisségének megállapítása és a kifizetett ár visszatérítése iránti kereset az olasz bíróság joghatóságába tartozhat, ugyanis tárgyára figyelemmel e keresetet úgy kell tekinteni, hogy az kizárólag a Commerzbank és a Redi ellen irányul, amelyek székhelye mindkét esetben Olaszországon kívül található.

27. Álláspontja szerint az erre a kérdésre adandó válasz először attól függ, hogy létezik-e olyan, a 44/2001 rendelet 6. cikkének 1. pontja értelmében vett szoros kapcsolat a két kérelem között, amely magában foglalja, hogy a kártérítés iránti kérelem elbírálására joghatósággal rendelkező olasz bíróságok joghatósággal rendelkeznek a vételárnak az ügyletek állítólagos semmisségéből következő visszafizetése iránti kérelem eldöntésére is.

28. Csak abban az esetben kellene másodlagosan megvizsgálni, hogy önmagában a CLN-ek eladási árának visszatérítése iránti kérelmet lehet-e az olasz bíróság joghatóságába tartozónak tekinteni, ha a Bíróság által adott válasz következtében ki kellene zárni a két kérelem együttes elbírálását indokoló ilyen kapcsolat fennállását. A La Corte suprema di cassazione e vizsgálat két szakaszban történő elvégzését javasolja, először meg kellene vizsgálni, hogy milyen értéket kell tulajdonítani a tájékoztatóban foglalt joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötésnek, majd – abban az esetben, ha ez a kikötés jelentéktelennek minősülne – meg kellene határozni, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. pontja értelmében vett „szerződés vagy szerződéses igény” hatálya alá tartozik-e az a jogvita, amelyben a felperes az érvényes szerződéses jogviszony fennállását vitatja, és az álláspontja szerint mindenfajta jogi erőt nélkülöző aktus alapján kifizetett összeg visszatérítését kéri.

29. Úgy vélem, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által feltett, a választott joghatóságra vonatkozó első és harmadik kérdés megválaszolása előtt először a második kérdést kell megvizsgálni, amennyiben az kizárólagos joghatóságot érint. E tekintetben az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötésből eredő hatás abban áll, hogy kizárja mind a 44/2001 rendelet 2. cikkében foglalt általános elv szerint meghatározott joghatóságot, mind pedig az e rendelet 5. és 6. cikke szerinti különös joghatóságot.¹⁹ Ebből az következik, hogy bár a kérdést előterjesztő bíróságnak a második kérdésre adott válasz alapján azt a következtetést kellene levonnia, hogy a Profittal szemben érvényesen hivatkozni lehet a tájékoztatóban foglalt, a joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötésre, szükségszerűen meg kellene állapítania joghatóságának hiányát a semmisség megállapítása és a vételár visszatérítése iránti kereset elbírálására, amelyet az angol bíróságok elé kellene utalni, még abban az esetben is, ha ez a kereset a szerződés vagy szerződéses igény hatálya alá tartozna, vagy szoros kapcsolatban állna a felelősség megállapítása iránti keresettel.

30. Az a körülmény, hogy a kereset többek között a CLN-ek Profit általi megvásárlásához vezető ügyletek semmisségének megállapíttatására irányul, nem vonja kétségbe a fenti megfontolásokat, amennyiben az ilyen kikötések önállóságának elve alapján az egyik szerződő állam megállapodásban kijelölt bírósága szintén kizárólagos joghatósággal rendelkezik, ha a kereset a hivatkozott kikötést tartalmazó szerződés semmisségének megállapíttatására irányul.²⁰

31. Emellett, az Európai Bizottsággal ellentétben nem gondolom, hogy a joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötés érvényességének és hatékonyságának elemzése előtt szükséges megvizsgálni azt a kérdést, hogy a visszatérítés iránti kereset a 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. pontja értelmében vett „szerződés vagy szerződéses igény” hatálya alá tartozik-e.

19 — Lásd ebben az értelemben: MSG-ítélet (C-106/95, EU:C:1997:70, 14. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

20 — Lásd ebben az értelemben: Benincasa-ítélet (C-269/95, EU:C:1997:337, 32. pont).

32. Igaz, hogy annak megállapításához, hogy az, akivel szemben arra hivatkoznak, a 44/2001 rendelet 23. cikke szerint hozzájárult-e a joghatósági kikötéshez, a Bíróság a szerződés vagy szerződéses igény e rendelet 5. cikke 1. pontjának értelmezése keretében kidolgozott általános és elvont meghatározását veszi át, azt vizsgálva, hogy fennáll-e egy személy által egy másik személy tekintetében szabadon vállalt jogi kötelelem.²¹

33. Mindazonáltal az, hogy a szerződéses jogviszony közös követelményéből adódóan átfedés áll fenn, úgy tűnik számomra, hogy nem teszi szükségessé a harmadik kérdés előzetes megválaszolását, mivel az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy e kérdésnek a célja nem a Corte suprema di cassazione azzal kapcsolatos kétségeinek az eloszlata, hogy a szerződéses jogviszony létezik-e, amelyet előzetesen feltételezték,²² még akkor sem, ha ez a megállapítás vitára érdemes, hanem egyedül azzal a kérdéssel kapcsolatos kétségeinek az eloszlata, hogy az a tény, hogy a felperes nem a szerződés végrehajtása keretében, hanem a semmisség megállapítása és a kifizetett ár visszatérítése érdekében jár el, kivonja-e a keresetet a szerződés vagy szerződéses igény hatálya alól.

34. Ennélfogva a tájékoztatóba illesztett joghatósági kikötés hatékonyságára vonatkozó második kérdést vizsgálom meg először.

35. Mivel a kérdést előterjesztő bíróság abból az előfeltevésekből indul ki, hogy a Redi „forgalmazói” minőségében közreműködve „adott el” a Commerzbank által kibocsátott CLN-eket a Profit részére, úgy vélem, hogy különbséget kell tenni a Redi és a Profit között létrejött kapcsolat, valamint a Profit és Commerzbank közötti jogviszony között.

B – A második kérdéstről

36. Második kérdésével, amely bár két részre tagolódik, azt három részre kell osztani, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi, először, hogy teljesül-e a 44/2001 rendelet 23. cikke (1) bekezdésének a) pontjában előírt írásbeli forma követelménye, amennyiben a joghatósági kikötést az alapügyben szóban forgó CLN-ekhez hasonló értékpapírok kibocsátásáról szóló, az ezen értékpapírok kibocsátója által egyoldalúan összeállított tájékoztató füzet tartalmazza, továbbá, hogy erre a kikötésre az említett értékpapírok minden jegyzőjével szemben hivatkozni lehet-e, és végül az első két kérdésre adott nemleges válasz esetén, a joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötés ilyen dokumentumba történő beillesztése megfelel-e a 44/2001 rendelet 23. cikke (1) bekezdésének c) pontja szerinti, a nemzetközi kereskedelemben szokásos gyakorlatnak megfelelő formának.

37. Ez a három részre tagolás azért merül fel, mert úgy tűnik számomra, hogy az első rész kizárólag a joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötésnek az azt tartalmazó szerződés felei közötti jogviszonyban való érvényességére vonatkozik, míg a második rész e kikötés az értékpapírok későbbi megvásárlóira történő átruházhatóságára vonatkozik. Ami a kérdés harmadik részét illeti, az mindkét oldalt érinti, és általánosabban a kikötés hatékonyságára vonatkozik valamennyi értékpapír-vásárló, illetve azok jogutódja tekintetében.

21 — Lásd ebben az értelemben: Refcomp-ítélet (C-543/10, EU:C:2013:62).

22 — Ezt bizonyítja a kérdés megfogalmazása, mivel az egy olyan szerződés létezését feltételezi, amelynek jogi alapja vitatott.

1. A második kérdés első részéről

38. Az ítélezési gyakorlat változatlanul szigorúnak mutatkozik a Brüsszeli Egyezmény 17. cikke első bekezdésének a) pontjában, majd a 44/2001 rendelet 23. cikke (1) bekezdésének a) pontjában előírt formai követelmények értelmezését illetően, amely rendelkezés a joghatósági kikötés érvényességét olyan megállapodástól teszi függővé, amelyet „írásban vagy szóban, amelyet írásban megerősítettek”, kötöttek.

39. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy egy joghatósági kikötésnek az adásvétel valamelyik fél által meghatározott, egy írásbeli megállapodás hátlapjára nyomtatott általános szerződési feltételei közé illesztése csak abban az esetben tesz eleget az írásbeli forma követelményének, ha a két fél által aláírt szerződés kifejezett utalást tartalmaz az általános szerződési feltételekre.²³

40. Szóban kötött szerződés esetén a Bíróság úgy vélte, hogy a felek között fennálló kereskedelmi kapcsolatok esetének fenntartásával, a joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötés csak akkor válthat ki joghatást, ha az eladó az adásvétel általános szerződési feltételeinek ismertetésével írásban is megerősíti a vevő általi írásbeli elfogadást.²⁴

41. Kizárólag arra a nézőpontra helyezkedve, hogy fennáll a joghatóságról szóló megállapodáshoz való hozzájárulás, a Bíróság a Brüsszeli Egyezmény 17. cikkének első bekezdésével kapcsolatban úgy ítélte meg, hogy mivel a joghatósági kikötés érvényessége a felek közötti „megállapodás” lététől függ, ez a rendelkezés az eljáró bírót elsősorban annak vizsgálatára kötelezi, hogy a kikötés ténylegesen a felek közötti egyetértés alapján jött-e létre, amelynek egyértelműnek és pontosnak kell lennie.²⁵ Az általa követett teleologikus értelmezés módszerének megfelelően úgy vélte, hogy „[a] 44/2001 rendelet 23. cikkének (1) bekezdését [...] a Brüsszeli Egyezmény 17. cikkének első bekezdése által kitűzött cél mintájára úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezés egyik célja az érdekeltek tényleges egyetértése”.²⁶

42. Ebből az ítélezési gyakorlatból tehát egyértelműen kitűnik, hogy a joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötéssel kapcsolatos egyetértés nem lehet pusztán hallgatóságos, és nem következhet a körülményekből. Ellenkezőleg, a 44/2001 rendelet 23. cikke (1) bekezdésének b) és c) pontjában foglalt eseteket kivéve, egy ilyen kikötés hatékonysága az e rendelet 23. cikke (1) bekezdésének a) pontja és (2) bekezdése szerinti kifejezési formák alkalmazásában megnyilvánuló kifejezett egyetértéstől függ.

43. Bár szigorúnak tűnhetnek, ezek a formai követelmények álláspontom szerint indokoltak, amennyiben lehetővé teszik a gyengébb szerződő fél védelmét egy olyan joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötés beillesztésével szemben, amelyre nem kellőképpen egyértelmű módon hívták fel a figyelmét.²⁷

44. Az említett követelményekre tekintettel, ahogy azokat az állandó ítélezési gyakorlat értelmezi, a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdésre csak nemleges választ lehet adni, mivel az írásbeli formára vonatkozó követelményt nem lehet teljesítettnek tekinteni azzal, hogy a joghatósági kikötést egyedül a CLN-ek kibocsátója által egyoldalúan összeállított tájékoztatóba illesztették be.

23 — Estatus Salotti di Colzani ítélet (24/76, EU:C:1976:177, 10. pont).

24 — Galeries Segoura ítélet (25/76, EU:C:1976:178, 12. pont).

25 — Lásd: Coreck-ítélet (C-387/98, EU:C:2000:606, 13. pont és az ott hivatkozott ítélezési gyakorlat), valamint Refcomp-ítélet (C-543/10, EU:C:2013:62, 27. pont).

26 — Refcomp-ítélet (C-543/10, EU:C:2013:62, 28. pont és az ott hivatkozott ítélezési gyakorlat).

27 — Lásd ebben az értelemben MSG-ítélet (C-106/95, EU:C:1997:70, 17. pont).

45. Ahogy azt a Bizottság megjegyzi, mindazonáltal másféle választ is lehetne adni, amennyiben bizonyítást nyerne, hogy a kikötés a Profit és a Redi közötti szerződés megkötésének időpontjában megállapodás tárgyát képezte. Véleményem szerint a kikötés Profit általi kifejezett elfogadása akár a kikötés megállapodásba foglalásából, akár a tájékoztatóra való kifejezett utalásból is következhet. Megjegyzem mindazonáltal, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a tájékoztatóban szereplő feltételeket – úgy tűnik jellemző módon – nem ismételték meg a CLN-eket megszerző felek által aláírt szerződéses dokumentumokban.

46. Következésképpen azt javaslom a Bíróságnak, hogy a második kérdés első részére azt a választ adja, hogy a 44/2001 rendelet 23. cikke (1) bekezdésének a) pontjában előírt írásbeli formára vonatkozó követelmény csak abban az esetben teljesül a joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötésnek az olyan értékpapírok kibocsátásáról szóló füzetbe illesztése esetén, mint az alapügyben szóban forgó CLN-ek, ha a felek által aláírt szerződés említést tesz e kikötés elfogadásáról, vagy kifejezett utalást tartalmaz e füzetre.

2. A második kérdés második részéről

47. Arra a kérdésre, hogy egy áru további megszerzője által az annak gyártójával szemben indított felelősség megállapítása iránti keresettel összefüggésben az áru gyártó és vevője által kötött szerződésben kikötött joghatóságról szóló megállapodásra lehet-e hivatkozni az áru további megszerzőjével szemben, a Bíróság a Refcomp-ítéletben²⁸ nagyon határozott választ adott, úgy ítélve meg, hogy a kikötés nem válthat ki semmilyen joghatást az ahhoz hozzá nem járuló jogutóddal szemben. A jogutód és a gyártó közötti szerződéses jogviszony hiánya alapján rámutatott, hogy a „44/2001 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése értelmében nem lehet úgy tekinteni, hogy a gyártó és az első vevő között megkötött eredeti szerződésben kikötött bíróság joghatóságában »megállapod[ta]k« volna”.²⁹

48. A Bíróság mindazonáltal a Powell Duffryn ítéletében³⁰ elismerte, hogy egy részvénytársaság alapszabályába illesztett kikötésre hivatkozni lehet a jövőbeni részvényesekkel szemben, mivel egy részvényesnek a társaság alapszabályához való csatlakozása olyan jogviszonyt hoz létre mind a részvényes és a társaság, mind maguk a részvényesek között, amelyet szerződésesnek kell tekinteni.³¹ Russ-ítéletében³² a Bíróság a tengeri szállítást illetően is elismerte, hogy a hajóraklevélen szereplő kikötésre hivatkozni lehet a harmadik személy birtokossal szemben, amennyiben az az alkalmazandó nemzeti jog alapján a feladó jogai és kötelezettségei tekintetében a feladó helyébe lép.³³

49. Ezen, valamely társaság létesítő okirata vagy a tengeri hajóraklevél modelljére vonatkozó ítélkezési gyakorlat alapján elfogadható-e a tájékoztatóban szereplő joghatósági kikötés átruházása a CLN-ek további megszerzőire, vagy ellenkezőleg, el kell utasítani ezt az átruházást az értékpapírok kibocsátója és az eredeti vevő jogutódja közötti szerződéses jogviszony hiánya miatt?

50. Véleményem szerint ezt a kérdést az alternatíva második részének megfelelően kell eldönteni.

28 — C-543/10, EU:C:2013:62.

29 — 33. pont.

30 — C-214/89, EU:C:1992:115.

31 — 15–17. pont.

32 — 71/83, EU:C:1984:217.

33 — 24–26. pont. A Coreck-ítélet (C-387/98, EU:C:2000:606, 23–27. pont) megerősítette ezt az ítélkezési gyakorlatot.

51. Az ítélezési gyakorlat által következetesen megerősített elv, amely szerint az érdekeltek hozzájárulására van szükség annak érdekében, hogy a joghatósági kikötésre hivatkozni lehessen, úgy tűnik számomra, hogy elkerülhetetlenül erre a megoldásra vezet. Ugyanis mivel semmilyen szerződéses jogviszony nem áll fenn a Profit és a Commerzbank között, és azokat semmilyen szerződéses jellegű kötelelem nem terheli egymás tekintetében, arra kell következtetni, hogy a 44/2001 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése értelmében nem lehet úgy tekinteni, hogy a kikötött bíróság joghatóságában „megállapodtak” volna.³⁴

52. Az Egyesült Királyság Kormányának azon érve, amely szerint a Commerzbank elfogadta, hogy őt is kötik a tájékoztatóban foglalt kibocsátási feltételek, számomra hatástalannak tűnik, mivel a kérdés nem az, hogy a Profit hivatkozhat-e a kikötésre a Commerzbankkal szemben, hanem ellenkezőleg, az, hogy ez a bank hivatkozhat-e a kikötésre a Profittal szemben. Ami ugyanezen kormány azon érvét illeti, amely szerint a Profitról feltételezhető, hogy az értékpapírok megszerzésével hozzájárult a joghatósági kikötéshez, számomra nem tűnik pontosnak, mivel a hozzájárulásnak kifejezett módon kell megnyilvánulnia anélkül, hogy arra az értékpapírok megszerzéséből következtetni lehetne.

53. Emellett, a Commerzbank állításával ellentétben, nem gondolom, hogy a kikötés jogutóddal szembeni hivatkozhatóságára következtetni lehetne abból a szabályból, amely szerint, amennyiben egy befektető – akár az elsődleges, akár a másodlagos piacon – megszerzi a kötvényeket, szükségszerűen kinyilvánítja arra irányuló szándékát, hogy teljesen, hiánytalanul és feltétel nélkül elfogadja a kibocsátási szabályzatban foglalt rendelkezések összességét. Ez az elemzés ugyanis tagadja a joghatósági kikötés egyediségét, amelyre különös, azon személy hozzájárulásának szükségességén alapuló szabályok vonatkoznak, akivel szemben arra hivatkoznak.

54. Nem hagyom figyelmen kívül, hogy a Bíróság enyhített szigorú ítélezési gyakorlatán a tengeri hajóraklevél és a társasági szerződés különös eseteiben. Ugyanakkor Refcomp-ítéletében³⁵ korlátozta ítélezési gyakorlatának hatályát, megállapítva, hogy a hajóraklevél igen sajátos jellegére tekintettel kell azt értékelni, amely egy nemzetközi kereskedelmi dokumentum, amely legalább három személyre kiterjedő jogviszony szabályozására irányul, és átruházható és forgatható értékpapír is, amely lehetővé teszi a tulajdonos számára az áruk átruházását, amíg azok úton vannak, egy olyan vevőre, amely a feladó fuvarozóval szembeni valamennyi jogának és kötelezettségének jogosultjává és kötelezettjévé válik.³⁶

55. Ez az ítélezési gyakorlat a szállítási szerződés három alanyú szerződésként történő elemzésén alapul, amelyet véleményem szerint nem lehet átültetni az olyan értékpapírok kibocsátásának esetére, mint az alapügyben szóban forgó CLN-ek, amelyek a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok kategóriájába tartoznak. Nem lehet átültetni a társaság részvényese tekintetében kialakított megoldást sem a hitelviszonyt megtestesítő értékpapír birtokosára, aki – a társaság részvényesétől eltérően, aki a társaság tőkéjére vonatkozó jog jogosultja – csak a követeléssel rendelkezik. A társaságok tekintetében kialakított kivételt az az elképzelés magyarázza, hogy azok a személyek, akik a részvények megszerzésével a jogi személy tagjaivá váltak, az utóbbit létrehozó szerződés részesei is lettek. Ez az indok nem jelenik meg az olyan értékpapírok, mint az alapügyben szóban forgó CLN-ek megszerzésével összefüggésben.

34 — Lásd ebben az értelemben: Kolassa-ítélet (C-375/13, EU:C:2015:37), amelyet a bemutatóra szóló kötvények megszerzése különös esetének összefüggésében hoztak.

35 — C-543/10, EU:C:2013:62.

36 — 35. pont.

56. Ezek az indokok vezetnek arra, hogy a második kérdés második részére azt a választ adjam, hogy a 44/2001 rendelet 23. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a pénzügyi eszközök kibocsátója által egyoldalúan összeállított tájékoztató dokumentumba foglalt joghatósági kikötésre csak akkor lehet az ezen eszközöket egy pénzügyi közvetítőtől megszerző harmadik személlyel szemben hivatkozni, ha bizonyítást nyer, hogy e harmadik személy az e cikkben meghatározott feltételek mellett tényleges hozzájárulását adta e kikötéshez.

3. A második kérdés harmadik részéről

57. Úgy tűnik számomra, hogy a második kérdés harmadik része nem vet fel különösebb nehézségeket, amennyiben az arra adandó válasz már jelentős mértékben megtalálható a Bíróság ítélkezési gyakorlatában.

58. E tekintetben a felek által ismert, nemzetközi kereskedelemben szokásos gyakorlat fennállása megállapításának hatályával kapcsolatban a Bíróság úgy ítélte meg, hogy vélelmezhetően fennáll a szerződő felek egyetértése a joghatósági kikötést illetően, amennyiben magatartásuk megfelel a nemzetközi kereskedelem azon területén szokásos gyakorlatnak, amelyben működnek, és amely gyakorlatot ismernek, vagy ismerniük kellene.³⁷ Egy olyan szokásos gyakorlat fennállása tehát, amelyről feltételezhető, hogy a felek arról tudomással rendelkeznek, a joghatósági kikötésben való egyetértés vélelmének minősül. Az is megállapítást nyert, hogy a szokásos gyakorlat fennállásának megállapítását illetően a nemzeti bíróságnak kell értékelnie, hogy a szóban forgó szerződés a nemzetközi kereskedelem körébe tartozik-e, és e bíróságnak kell igazolnia a szokásos gyakorlat fennállását a nemzetközi kereskedelem azon ágazatában, amelyben az adott felek működnek.³⁸

59. A Bíróság mindazonáltal általános irányelveket határozott meg a nemzeti bíróságok számára a szokásos gyakorlat fennállása és a felek arra vonatkozó tudomása megállapításának módjával kapcsolatban.

60. Egyrészt, a szokásos gyakorlat fennállása, amelyet azon kereskedelmi ágazatban kell megállapítani, amelyben a szerződő felek a tevékenységüket gyakorolják, akkor nyer bizonyítást, ha ezen ágazat gazdasági szereplői bizonyos típusú szerződések megkötése során általánosan és rendszeresen bizonyos magatartást tanúsítanak.³⁹

61. Másrészt, a szokásos gyakorlat szerződő felek általi tényleges vagy „vélelmezett” ismerete megállapítható többek között annak bizonyításával, hogy a felek korábban maguk között vagy az érintett ágazatban működő más felekkel kereskedelmi kapcsolatokat létesítettek, vagy hogy ebben az ágazatban azon oknál fogva, hogy azt bizonyos típusú szerződések megkötése során általánosan és rendszeresen követik, egy adott magatartás megfelelően ismert ahhoz, hogy azt megszilárdult gyakorlatnak lehessen tekinteni.⁴⁰ Ennélfogva, ellentétben azzal, amit a Bizottság a tárgyaláson sugallt, ebből az ítélkezési gyakorlatból egyértelműen kitűnik, hogy a szokásos gyakorlat ismeretét nem kell bizonyítani, mivel az vélelmezhető, amennyiben igazolást nyer, hogy a fél, amelyikkel szemben arra hivatkoznak, „feltételezhetően” ismerte azt.

62. E szabályok alkalmazása a második kérdés harmadik részének oly módon történő megválaszolására vezet, hogy egy joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötésnek az olyan értékpapírok, mint az alapügyben szóban forgó CLN-ek kibocsátásának feltételeit tartalmazó dokumentumba illesztése akkor tekinthető a 44/2001 rendelet 23. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében a nemzetközi kereskedelemben szokásos gyakorlatnak megfelelő formának, amely lehetővé teszi azon személy

37 — Lásd: MSG-ítélet (C-106/95, EU:C:1997:70, 19. pont) és Castelletti-ítélet (C-159/97, EU:C:1999:142, 21. pont).

38 — Uo., 21., illetve 23. pont.

39 — Uo., 23., illetve 26. pont.

40 — Lásd: MSG-ítélet (C-106/95, EU:C:1997:70, 24. pont).

egyértésének vélelmezését, amellyel szemben arra hivatkoznak, amennyiben bizonyítást nyer többek között egyrészt, hogy az érintett ágazat gazdasági szereplői bizonyos típusú szerződések megkötése során általánosan és rendszeresen követik ezt a magatartást, illetve másrészt az, hogy a felek korábban kereskedelmi kapcsolatokat létesítettek egymás között vagy az érintett ágazatban működő más felekkel, vagy pedig az, hogy a szóban forgó magatartás megfelelően ismert ahhoz, hogy azt megszilárdult gyakorlatnak lehessen tekinteni, aminek az ellenőrzése a nemzeti bíróság feladata.

C – A harmadik kérdésről

63. Harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja értelmében vett „szerződés vagy szerződéses igény” hatálya alá tartozónak kell-e tekinteni egy szerződés semmisségének megállapítása és a semmis aktus alapján kifizetett összegek visszatérítése iránti keresetet.

64. Először, kizárom a Profit által a Commerzbankkal szemben indított kereset szerződéses jellegének elismerésére vonatkozó lehetőséget, mivel az őket egyesítő szerződéses jogviszony hiányában az előbbi utóbbival szembeni keresetét – függetlenül attól az eredménytől, aminek elérésére törekszik – nem lehet „szerződésnek vagy szerződéses igénynek” minősíteni. A kérdés tehát véleményem szerint csak a Profit és a Redi közötti jogviszonyt illetően merülhet fel.

65. E kérdés vizsgálatához szükség van az alkalmazandó ítélkezési gyakorlat felidézésére.

66. Sanders-ítéletében⁴¹, amely az ingatlan fekvési helye szerinti állam bíróságainak joghatóságára vonatkozott, az ingatlanbérlet területét illetően a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kizárólagos joghatóság még abban az esetben is fennmarad, ha a jogvita tárgyát képező szerződés létezését vitatják.⁴²

67. Ezenkívül, a Bíróság, amelyhez előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordultak, amely lényegében arra vonatkozott, hogy a szerződésre vagy szerződéses igényre vonatkozó különös joghatóságot alkalmazni kell-e, ha a szerződéses kötelezettségének teljesítésével eljáró alperes a joghatóság hiányára vonatkozó kifogást terjeszt elő magának a szerződésnek a fennállását is vitatva, Effer-ítéletében⁴³ megállapította, hogy „a nemzeti bíróság arra vonatkozó joghatósága, hogy a szerződéssel kapcsolatos kérdésekben döntsön, magában foglalja magát a szerződést létrehozó elemek fennállásának az értékelését is, mivel egy ilyen vizsgálat elengedhetetlen ahhoz, hogy az eljáró nemzeti bíróság vizsgálhassa joghatóságát”.⁴⁴ Ebből azt a következtetést vonja le, hogy „a felperest akkor is megilleti a szerződés végrehajtásának helye szerinti bíróság választásának lehetősége, ha a keresettel érintett szerződés létrejötté képezi a felek közötti jogvita tárgyát”.⁴⁵

68. Az első kérdés, ami felmerül, hogy ez a megoldás, amit azzal az esettel összefüggésben alakítottak ki, amikor egy szerződés létezését egy e szerződés végrehajtására irányuló cselekménnyel szembeni védekezésként vitatják, át lehet-e ültetni arra az esetre, amikor a kereset fő tárgya a szerződés semmisségének megállapítása.

69. A második kérdés annak meghatározásában áll, hogy az első kérdésre adott igenlő válasz esetén a szerződés semmisségét vizsgáló bíróság rendelkezik-e joghatósággal e semmisség következményeinek és többek között a döntését követő visszatérítéseknek az elbírálására is.

70. Az első kérdésre igenlő válasz adását javaslom. Öt évrre lehet hivatkozni e tekintetben.

41 — 73/77, EU:C:1977:208.

42 — 22. pont, ami igaz a Brüsszeli Egyezmény 16. cikkének kifejezett szavaiból következő megoldás.

43 — 38/81, EU:C:1982:79.

44 — 7. pont.

45 — 8. pont.

71. Először egy elméleti jellegű érv jelenik meg abban, hogy a semmisség a szerződéskötés szabályai megsértésének a szankciója.⁴⁶ A semmisség megállapítása iránti kérelem, amelynek alapja ezeknek a szerződés vagy szerződéses igény körébe tartozó szabályoknak a megsértése, szintén kapcsolatban áll a szerződéssel, jóllehet nem annak végrehajtására, hanem semmisségének megállapítására irányul. A jogtudományban az egyik szerző által alkalmazott megfogalmazás szerint „egy szerződés érvényességére vonatkozó jogvita szintén a »szerződés vagy szerződéses igény« hatálya alá tartozó jogvita”.⁴⁷

72. Másodszer, egy másik elméleti érv jelenik meg abban az elvben, amely szerint minden bíróság, amelyhez valamilyen kérelemmel fordultak, e ténynél fogva joghatósággal rendelkezik arra, hogy saját joghatóságáról döntsön. Márpedig gyakran előfordul, hogy a joghatóság meghatározása magában foglalja érdemi kérdések, köztük a szerződés létezésére vagy érvényességére vonatkozó kérdések előzetes vizsgálatát. Egy joghatósági kérdésben eljáró bíróság megfosztása attól a lehetőségtől, hogy e kérdésben döntsön, a saját joghatóságáról való döntés akadályozását eredményezné. Ilyen egyébként az az érv, amelyre a Bíróság utal, amikor az Effer-ítéletében⁴⁸ rámutat, hogy „magát a szerződést alkotó elemek létezésének”⁴⁹ az értékelése „elengedhetetlen ahhoz, hogy az eljáró nemzeti bíróság vizsgálhassa joghatóságát”,⁵⁰ kevésbé jelentős e tekintetben, hogy a semmisségre felperesként vagy alperesként hivatkoztak.

73. Harmadszor, analógiával hivatkozható érv alapítható a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló (Róma I.), 2008. június 17-i 593/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet⁵¹ 10. cikkének (1) bekezdésére. E rendelkezés szerint, amely a szerződések jogának területét szabályozza, a szerződés vagy valamely szerződési feltétel meglétét és érvényességét főszabály szerint azon jog határozza meg, amely a szerződés vagy szerződési feltétel érvényessége esetében e rendelet alapján irányadó lenne. Ha tehát a szerződés érvényességének feltételei nem képezik különös kapcsolóelv tárgyát, és azokat a szerződésre irányadó jog szerint kell értékelni, analógiával logikus úgy tekinteni, hogy a semmisség megállapítása iránti kereset, amely e feltételek megsértésének szankcionálására irányul, a szerződés vagy szerződéses igény hatálya alá tartozik.

74. Negyedszer, úgy tűnik számomra, hogy egy másik analógiával hivatkozható érv alapítható a Bíróság jogellenes károkozásért való felelősség hiányának megállapítására irányuló nemleges megállapítási keresetekkel kapcsolatos joghatóságra vonatkozó ítélkezési gyakorlatára. Folien Fischer és Fofitec ítéletében⁵² a Bíróság a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontja értelmében vett „jogellenes károkozással, illetve jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel kapcsolatos ügyek” hatálya alá sorolta az ilyen keresetet, úgy ítélve meg, hogy a jogellenes károkozással kapcsolatos ügyekben megszokott szerepek felcserélődése nem vehető figyelembe.⁵³ Ha a felelősség megállapítására irányuló kereset és a nemleges megállapítási kereset ugyanazon jogellenes károkozással kapcsolatos ügy két vonatkozását jelenti, nem logikus-e úgy tekinteni, hogy a szerződés végrehajtása iránti kereset és a semmisségének megállapítása iránti kereset ugyanazon szerződés vagy szerződéses igény két oldalának minősül?

46 — Lásd: G. Cornu *Vocabulaire juridique*, 9. kiadás, PUF, Párizs, 2011, amely a semmisséget úgy határozza meg, mint „[s]anction encourue par un acte juridique [...] entaché d'un vice de forme [...] ou d'une irrégularité de fond [...], qui consiste dans l'anéantissement de l'acte”.

47 — Lásd: A. Huet jegyzete, *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Párizs, 2. kötet, 1982, 383. o., különösen 398. o.

48 — 38/81, EU:C:1982:79.

49 — 7. pont.

50 — Uo.

51 — HL L 177., 6. o., és helyesbítés HL 2009. L 309., 87. o.

52 — C-133/11, EU:C:2012:664.

53 — 43. és 44. pont. Lásd még ebben az értelemben: Tetry-ítélet (C-406/92, EU:C:1994:400), amely úgy ítélte meg, hogy annak a kérelemnek, amely az alperes károkozásért való felelősségének megállapítására és arra irányul, hogy őt kártérítés fizetésére kötelezzék, ugyanaz a jogalapja és a tárgya, mint az alperes annak megállapítására irányuló korábbi kérelme, hogy az említett károkozásért nem felelős (45. pont).

75. Ötödször egy célszerűségi érv erősíti ezt az elemzést. Nem látok ugyanis semmilyen különös okot arra, hogy megfosszuk a felperest az ő érdekében elismert joghatóság-választási lehetőségtől azzal az ürüggyel, hogy nem a szerződés végrehajtásáról, hanem semmisségének megállapításáról van szó.

76. Ezen indokoknál fogva úgy vélem, hogy a szerződés semmisségének megállapítását kérő felperest megilleti a 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. pontjában előírt joghatóság választásának lehetősége.

77. Igenlő választ adok a második kérdésre is, amely a bíróságot megillető azon lehetőségre vonatkozik, hogy a szerződés semmissé nyilvánításának következményeiről döntsön.

78. Az első indok elméleti jellegű. Ha, ahogy azt javaslom, helyt kell adni annak, hogy a szerződés semmisségének megállapítása a szerződés vagy szerződéses igény tekintetében való döntésnek minősül, annál inkább ilyennek kell tekinteni, ha e semmisség következményeinek megállapításáról van szó. Ugyanis a valamely felet megillető azon jog, hogy egy szolgáltatás értékének megtérítését kérje, feltételezi, hogy a szerződés alapján előzőleg teljesítse azt a szolgáltatást, amely értékének megtérítését kéri, így az az önálló értelemben – amellyel a 44/2001 rendelet ruházza fel ezt a fogalmat – vett szerződés vagy szerződéses igény hatálya alá tartozik.

79. A Commerzbank úgy véli ugyanakkor, hogy a visszatérítés iránti kereset, amely különbözik a semmisség megállapítása iránti keresettől és ahhoz képest önálló, nem alapulhat szabadon vállalt szerződéses kötelmen, mivel a vagyoni hozzájárulásra vonatkozó jogalap hiányára alapítva az közvetlenül a törvényből ered.

80. Számomra ez az érv nem meggyőző. Emlékeztetni kell ugyanis arra, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának értelmében vett „szerződés vagy szerződéses igényt” önállóan kell értelmezni, amely nem függhet a keresetnek az alkalmazandó nemzeti jog szerinti jogalapjától, ennél fogva kevésbé bír jelentőséggel, hogy a visszatérítés iránti keresetnek e jog szerint legyen törvényes jogalapja. Ha a felek között nem állt volna fenn szabadon vállalt szerződéses kapcsolat, a kötelezettséget nem teljesítették volna, és a visszatérítéshez való jog sem létezne. Ez az okozati összefüggés a visszatérítéshez való jog és a szerződéses jogviszony között elegendő ahhoz, hogy a visszatérítés iránti kereset a szerződés vagy szerződéses igény körébe lépjen.

81. A második indok gyakorlati természetű. Ha úgy tekintenénk, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja alapján eljáró bíróságnak a szerződés semmissége esetén annak megállapítására kellene szorítkoznia, hogy nem rendelkezik joghatósággal az ügy érdemi elbírálására, azzal járna, hogy a felperesnek másik bírósághoz kellene fordulnia annak érdekében, hogy megállapíthatók legyenek e döntés gyakorlati következményei. A jogvita felosztása két bíró között, akik közül az egyik megállapítaná a semmisséget, míg a másik annak következményeit, nem állna összhangban sem a megfelelő igazságszolgáltatáshoz fűződő érdekekkel, sem a jogalanyok érdekével.

82. A harmadik egy analógiával hivatkozható indok. Az 593/2008 rendelet 12. cikke (1) bekezdésének e) pontjára vonatkozik, amely előírja, hogy az e rendelet alapján a szerződésre alkalmazandó jog különösen az alábbiakra irányadó: a szerződés érvénytelenségének következményei. Ahogy azt az Egyesült Királyság javasolja, relevánsnak tűnik számomra, hogy analógia útján e rendelkezésre hivatkozzak, amely kifejezi az uniós jogalkotó azon szándékát, hogy egyetlen jog hatálya alá rendelje valamennyi, a szerződéshez kapcsolódó jogvitát, elismerve, hogy a visszatérítés iránti keresetet is a szerződés tekintetében eljárni jogosult bíróság elé kell utalni, amennyiben a felperes él a joghatóság megválasztásának lehetőségével.

83. Mielőtt azt javaslom a Bíróságnak, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által feltett harmadik kérdésre igenlő választ adjon, meg kell vizsgálnom mindazonáltal egy gyakorlati nehézséget, amelybe a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja rendelkezéseinek a semmisség megállapítása iránti keresetekre való alkalmazása ütközhet.

84. Ez figyelembe veszi azt a tényt, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja szerint a bíróság joghatóságát a kérelem alapjául szolgáló kötelezettség teljesítésének helye alapján kell megállapítani. Márpedig e rendelkezésnek a szerződés semmisségének megállapítása iránti keresetre történő alkalmazása a semmisség megállapítása iránti kérelem alapjául szolgáló kötelezettség azonosítására vonatkozó, technikai jellegű problémába ütközik.

85. E kérelemnek nem egy meghatározott kötelezettség képezi az alapját, mivel az a szerződéses jogviszony egészének a megsemmisítésére irányul, az abban foglalt minden kötelezettséggel együtt. A joghatóság is tartozhat mindegyik bírósághoz, amelynek illetékességi területén valamelyik szerződéses kötelezettséget teljesítették vagy teljesíteni kellett volna. Emellett, ha az alapeljárásban szereplőhöz hasonló adásvételi szerződés esetén azonosítani kellene egy meghatározott kötelezettséget, habozni lehetne az eladott dolog átadására vonatkozó kötelezettség, amely a szerződés jellemző kötelezettségének minősül, és a vételár megfizetésére vonatkozó kötelezettség között, amely a visszatérítés iránti kereset alapjául szolgál. E nehézség tagadása nélkül lehetségesnek tűnik számomra annak elfogadása, hogy a semmisség megállapítása iránti kereset különös esetében a kérelem alapjául szolgáló kötelezettség a jellemző kötelezettség.

86. Véleményem szerint tehát a kérdést előterjesztő bíróság helyesen jegyzi meg, hogy ha a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának alkalmazhatósága megállapítást nyerne, annak a helynek az azonosítása válna meghatározóvá, ahol a Profit által megszerzett CLN-eket átadták vagy át kellett volna adni.

87. E különböző megfontolások alapján úgy vélem, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja értelmében vett „szerződés vagy szerződéses igény” hatálya alá tartozónak kell tekinteni a szerződés semmisségének megállapítása és a semmis aktus alapján kifizetett összegek visszatérítése iránti keresetet.

D – Az első kérdéstről

88. Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni, hogy a 44/2001 rendelet 6. cikkének 1. pontját úgy kell-e értelmezni, hogy ahhoz, hogy két, több alperessel szemben benyújtott kérelem közötti kapcsolat fennállása megállapítható legyen, elegendő, hogy az egyik kérelem megalapozottságának esetleges elismerése potenciálisan ténylegesen hatással legyen azon jog terjedelmére, amelynek védelme érdekében a másik kérelmet előterjesztették, még abban az esetben is, ha a két kérelemnek eltérő tárgya és jogcíme van, és nincs közöttük alárendeltség vagy összeférhetetlenség.

89. Konkrétabban, a Corte suprema di cassazione számára az okoz nehézséget, hogy van-e kapcsolat a semmisség megállapítása és az ár visszatérítése iránti kérelem, amelyről úgy véli, hogy azt kizárólag az Olasz Köztársaságtól eltérő más tagállamokban székhellyel rendelkező Commerzbankkal és Redivel szemben terjesztették elő, és a Profit Holdingnak betudott nem megfelelő társasági és vállalkozói vezetés miatt előterjesztett kártérítés iránti kérelem között. Hangsúlyozva, hogy az utóbbival szemben előterjesztett igény attól függetlenül érvényesíthető, hogy a CLN-ekre vonatkozó adásvételi szerződés érvényes vagy ellenkezőleg semmis, a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a vételár visszatérítése iránti kérelem megalapozottságának esetleges elismerése hatással lehet a Profit által ténylegesen elszenvedett kár becslésére. Következésképpen azt kérdezi, hogy a bíróság azon lehetősége, hogy több személy együttes perlése esetén kiterjessze joghatóságát, egy egyedi utasításhoz vagy döntéshez fűződő érdekre alapított tisztán célszerűségi szemponton vagy a logikai-jogi szempontból egymásnak ellentmondó határozatok veszélyére vonatkozó szigorúbb tényezőn alapul-e.

90. E tekintetben emlékeztetni kell, hogy a Bíróság már több alkalommal állást foglalt a 44/2001 rendelet 6. cikkének 1. pontjában szereplő különös joghatósági szabály hatályáról, amely eltér az e rendelet 2. cikkében előírt, az alperes lakóhelye szerinti bíróság joghatóságára vonatkozó főszabálytól, előírva, hogy az alperes perelhető, amennyiben több személy együttes perlése esetén az adott személy az alperesek egyike, bármely alperes lakóhelyének bírósága előtt, feltéve, hogy a keresetek között olyan szoros kapcsolat áll fenn, hogy az elkülönített eljárásokban hozott, egymásnak ellentmondó határozatok elkerülése érdekében célszerű azokat együttesen tárgyalni és róluk együtt határozni.

91. Ami a kapcsolat tartalmának, vagyis annak a veszélynek az értékelését illeti, hogy a kérelmek elkülönült elbírálása esetén fennáll az egymásnak ellentmondó határozatok veszélye, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a nemzeti bíróság feladata e veszély fennállásának mérlegelése, és erre vonatkozóan az iratokban fellelhető minden szükséges adat figyelembevétele.⁵⁴ Véleményem szerint a Bíróság helyesen fogalmazta meg szabályként, hogy ez az értékelés minden egyes kérelem, amellyel a nemzeti bírósághoz fordultak, sajátos ténybeli és jogi felépítésétől függ.

92. A Bíróság mindazonáltal megállapította azokat a követelményeket, amelyekre tekintettel a nemzeti bíróság ezt meghatározhatja.

93. Roche Nederland és társai ítéletében⁵⁵ a Bíróság megállapította, hogy „ahhoz, hogy a határozatokat egymásnak ellentmondónak lehessen tekinteni, nem elegendő az, hogy eltérés van közöttük a jogvita megoldását illetően, ezen felül az is szükséges, hogy ez az eltérés *ugyanazon ténybeli és jogi helyzetben* álljon fenn”.⁵⁶ A jogi helyzet azonosságának követelményét árnyalva Freeport-ítéletében⁵⁷ pontosította, hogy több személy együttes perlése esetén a benyújtott keresetek jogalapjának azonossága nem feltétele a 44/2001 rendelet 6. cikke 1. pontja alkalmazásának.⁵⁸

94. Ezek az általános irányelvek nem jelölik meg egyértelműen a határozatok közötti ellentmondásra vonatkozó feltétel tartalmát. Igaz, hogy a kapcsolat fennállásának értékelése nagyrészt az egyes ügyek ténybeli körülményeitől függ, ami megnehezíti egy olyan egyértelmű követelmény meghatározását, amely lehetővé teszi annak elhatárolását, hogy mi tartozik a szokásosan eljáró bíróságtól való eltérést igazoló kapcsolathoz, és mi van kizárva abból.

95. Mindenekelőtt kizárom azt a lehetőséget, hogy a nemzeti bíróság tisztán célszerűségi megfontolások alapján – legyenek azok jogszerűek, és a megfelelő igazságszolgáltatás indokolja őket – kiterjessze joghatóságát a külföldön lakóhellyel rendelkező többi alperesre. Ha ugyanis az eljáró bíróság joghatóságának kiterjesztését egyedül attól a feltételtől tennénk függővé, hogy azt a megfelelő igazságszolgáltatás igazolja, kiüresítené azt az ítélkezési gyakorlatban kidolgozott, a 44/2001 rendelet 6. cikkének 1. pontjában megjelenő elvet, amely szerint a joghatóság kiterjesztésének feltétele, hogy fennálljon az egymásnak ellentmondó határozatok meghozatalának a veszélye. Emellett, ez a rendelkezés az uniós jogalkotó azon szándékát jeleníti meg, hogy egyensúlyt teremtsen a megfelelő igazságszolgáltatás követelményei és az alperes lakóhelye szerinti tagállam bíróságainak joghatóságára vonatkozó, a 44/2001 rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében megjelenő általános elv tiszteletben tartásának szükségessége között.

54 — Lásd: Solvay-ítélet (C-616/10, EU:C:2012:445, 23. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

55 — C-539/03, EU:C:2006:458.

56 — 26. pont. Kiemelés tőlem.

57 — C-98/06, EU:C:2007:595.

58 — 38. és 47. pont.

96. Úgy vélem továbbá, hogy ahhoz, hogy úgy lehessen tekinteni, hogy két, különböző alperesekkel szemben benyújtott kérelem között kapcsolat áll fenn, nem elegendő, hogy az egyik kérelem tekintetében elfogadott döntés befolyásolhatja a másik kérelemre adandó választ. Az ugyanazon ténybeli és jogi helyzetet érintő eltérés követelménye annak megállapítását teszi szükségessé, hogy azok a határozatok, amelyeket két különböző bíróság hozhat meg, következetlenek és egymásnak ellentmondóak lehetnek-e anélkül, hogy szükséges lenne megállapítani, hogy radikálisan ellentmondó jogi következményekkel járnak.

97. E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság által képviselt álláspontot osztom, amely szerint a Commerzbankkal és a Redivel szemben a szerződés kiegyensúlyozatlansága, valamint az ügylet érdemi tartalmának hiánya vagy hibája miatt benyújtott semmisség megállapítása és a visszatérítés iránti kérelem, valamint az elsődlegesen a Profit Holdinggal szemben a megfelelő társasági és vállalkozói vezetés elveinek e társaságnak betudott megsértése miatt benyújtott felelősség megállapítása iránti kereset elkülönült vizsgálata és elbírálása nem jár azzal a veszéllyel, hogy egymásnak ellentmondó határozatokhoz vezetnek.

98. Már kételkedem abban, hogy azonos ténybeli helyzet áll fenn, még abban az esetben is, ha mindkét kérelem általánosságban a CLN-ek Profit általi jegyzésének következményeire vonatkozik. A felelősség megállapítása iránti kereset ugyanis a kérdést előterjesztő bíróság szerint a pusztán jegyzéstől különböző ténybeli körülményen alapul, amely arra vonatkozik, hogy az anyavállalat a saját vagy harmadik személyek érdekében dolgozott ki és hajtott végre egy ügyletet úgy, hogy szándékosan leányvállalata érdekeit sértve járt el.

99. Mindenekelőtt nem hiszem, hogy azonos jogi helyzet áll fenn, amennyiben a benyújtott keresetek nemcsak jogalapjukat, de tárgyukat illetően is különböznek. Ennélfogva, ahogy arra a kérdést előterjesztő bíróság is rámutat, a felelősség megállapítása iránti keresetet a semmisség megállapítása iránti kereset sikerétől vagy kudarcától függetlenül is el lehet bírálni.

100. Úgy tűnik számomra, hogy az az egyedüli körülmény, hogy a semmisség megállapítása iránti kereset megalapozottsága elismerésének eredményeként a kifizetett ár esetleges visszatérítése hatással lehet a Profit által elszenvedett kár összegére, ha elfogadják kártérítéshez való jogát a Profit Holdinggal szemben, nem jár az egymásnak ellentmondó határozatok veszélyével.

101. Az első kérdés oly módon történő megválaszolását javaslom tehát, hogy a 44/2001 rendelet 6. cikkének 1. pontját úgy kell értelmezni, hogy ahhoz, hogy a két, több alperessel szemben benyújtott kérelem közötti kapcsolat fennállása megállapítható legyen, nem elegendő, hogy az egyik kérelem megalapozottságának esetleges elismerése potenciálisan hatással lehet azon jog terjedelmére, amelynek védelme érdekében a másik kérelmet előterjesztették.

IV – Véggkövetkeztetések

102. A fentiek alapján azt javaslom, hogy a Bíróság a Corte suprema di cassazione által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következő választ adja:

- 1) A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet 23. cikkét úgy kell értelmezni, hogy:
  - az e cikk (1) bekezdésének a) pontjában előírt írásbeli formára vonatkozó követelmény a joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötésnek az olyan értékpapírok, mint az alapügyben szóban forgó „credit linked notes” kibocsátásáról szóló tájékoztató füzetbe illesztése esetén csak akkor teljesül, ha a felek által aláírt szerződés említést tesz e kikötés elfogadásáról, vagy kifejezett utalást tartalmaz e tájékoztató füzetre, és

- az olyan értékpapírok, mint az alapügyben szóban forgó „credit linked notes” kibocsátásáról szóló, az ezen értékpapírok kibocsátója által egyoldalúan összeállított tájékoztató füzetbe foglalt joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötésre csak akkor lehet az értékpapírokat egy pénzügyi közvetítőtől megszerző harmadik személlyel szemben hivatkozni, ha bizonyítást nyer, hogy e harmadik személy az említett cikkben meghatározott feltételek mellett tényleges hozzájárulását adta e kikötéshez.

Mindazonáltal egy joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozó kikötésnek az olyan értékpapírok, mint az alapügyben szóban forgó „credit linked notes” kibocsátásáról szóló tájékoztató füzetbe illesztése a 44/2001 rendelet 23. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében a nemzetközi kereskedelemben szokásos gyakorlatnak megfelelő formának tekinthető, amely lehetővé teszi azon személy egyetértésének vélelmezését, amellyel szemben arra hivatkoznak, amennyiben bizonyítást nyer többek között egyrészt, hogy az érintett ágazat gazdasági szereplői bizonyos típusú szerződések megkötése során általánosan és rendszeresen követik ezt a magatartást, illetve másrészt az, hogy a felek korábban kereskedelmi kapcsolatokat létesítettek egymás között vagy az érintett ágazatban működő más felekkel, vagy pedig az, hogy a szóban forgó magatartás megfelelően ismert ahhoz, hogy azt megszilárdult gyakorlatnak lehessen tekinteni, aminek az ellenőrzése a nemzeti bíróság feladata.

- 2) A 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja értelmében vett „szerződés vagy szerződéses igény” hatálya alá tartozónak kell tekinteni a szerződés semmisségének megállapítása és a semmis aktus alapján kifizetett összegek visszatérítése iránti keresetet.
- 3) A 44/2001 rendelet 6. cikkének 1. pontját úgy kell értelmezni, hogy ahhoz, hogy a két, több alperessel szemben benyújtott kérelem közötti kapcsolat fennállása megállapítható legyen, nem elegendő, hogy az egyik kérelem megalapozottságának esetleges elismerése potenciálisan hatással lehet azon jog terjedelmére, amelynek védelme érdekében a másik kérelmet előterjesztették, még abban az esetben sem.